

Ελληνιστική Αλεξάνδρεια: τοπογραφία, αρχαιολογία, και τέχνη.

Δημήτρης Πλάντζος

Νικόλας Δημάκης

Ψευδο-Σκύλαξ, Περίπλους:

5. ἐπὶ δὲ τῷ στόματι τῷ Κανωπικῷ ἐστὶ νῆσος ἐρήμη ἣ ὄνομα Κάνωπος· καὶ σημεῖά ἐστὶν ἐν αὐτῇ τοῦ Μενέλεω τοῦ κυβερνήτου τοῦ ἀπὸ Τροίας, ὃ ὄνομα Κάνωπος, τὸ μνημα. λέγουσι δὲ Αἰγύπτιοί τε καὶ οἱ πρόσχωροι οἱ τοῖς τόποις Πηλούσιον ἦκειν ἐπὶ τὸ Κάσιον, καὶ Κάνωπον ἦκειν ἐπὶ τὴν νῆσον οὗ τὸ μνημα τοῦ κυβερνήτου.

107. 1. {λιβύη.} ἄρχεται ἡ Λιβύη ἀπὸ τοῦ Κανωπικοῦ στόματος τοῦ Νείλου.

{Ἄδυρμαχίδαι.} ἔθνος Λιβύων Ἄδυρμαχίδαι. ἐκ Θώνιδος δὲ πλοῦς εἰς Φάρον νῆσον ἔρημον, εὐλίμενος δὲ καὶ ἄνυδρος, στάδια ρν'.

ἐν δὲ Φάρῳ λιμένες πολλοί. ὕδωρ δὲ ἐκ τῆς Μαρείας λίμνης ὑδρεύονται· ἔστι γὰρ πότιμος. ὁ δὲ ἀνάπλους εἰς τὴν λίμνην βραχὺς ἐκ Φάρου. ἔστι δὲ καὶ Χερρόνησος καὶ λιμὴν. ἔστι δὲ τοῦ παράπλου στάδια σ'.

Αρριανός, *Αλεξάνδρου Ανάβασις*:

[3.1.1] Ἀλέξανδρος δὲ ἐπ' Αἰγύπτου, ἵνα περ τὸ πρῶτον ὠρμήθη, ἐστέλλετο, καὶ ἑβδόμη ἡμέρα ἀπὸ τῆς Γάζης ἐλαύνων ἦκεν εἰς Πηλούσιον τῆς Αἰγύπτου. ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς παρέπλει αὐτῷ ἐκ Φοινίκης ὡς ἐπ' Αἴγυπτον· καὶ καταλαμβάνει τὰς ναῦς ἐν Πηλουσία ὀρμούσας. [3.1.2] Μαζάκης δὲ ὁ Πέρσης, ὃς ἦν σατράπης Αἰγύπτου ἐκ Δαρείου καθεστηκώς, τήν τε ἐν Ἴσῳ μάχην ὅπως συνέβη πεπυσμένος καὶ Δαρεῖον ὅτι αἰσχροῦ φυγῆ ἔφυγεν, καὶ Φοινίκην τε καὶ Συρίαν καὶ τῆς Ἀραβίας τὰ πολλὰ ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἐχόμενα, αὐτῷ τε οὐκ οὔσης δυνάμεως Περσικῆς, ἐδέχετο ταῖς τε πόλεσι φιλίως καὶ τῆ χώρα Ἀλέξανδρον. [3.1.3] ὁ δὲ εἰς μὲν Πηλούσιον φυλακὴν εἰσήγαγε, τοὺς δὲ ἐπὶ τῶν νεῶν ἀναπλεῖν κατὰ τὸν ποταμὸν κελεύσας ἔστε ἐπὶ Μέμφιν πόλιν αὐτὸς ἐφ' Ἡλιουπόλεως ἦει, ἐν δεξιᾷ ἔχων τὸν ποταμὸν τὸν Νεῖλον, [...] [3.1.5] ἐλθὼν δὲ ἐς Κάνωβον καὶ κατὰ τὴν λίμνην τὴν Μαρίαν περιπλεύσας ἀποβαίνει, ὅπου νῦν Ἀλεξάνδρεια πόλις ᾠκισται, Ἀλεξάνδρου ἐπώνυμος. καὶ ἔδοξεν αὐτῷ ὁ χῶρος κάλλιστος κτίσαι ἐν αὐτῷ πόλιν καὶ γενέσθαι ἂν εὐδαίμονα τὴν πόλιν. πόθος οὖν λαμβάνει αὐτὸν τοῦ ἔργου, καὶ αὐτὸς τὰ σημεῖα τῆ πόλει ἔθηκεν, ἵνα τε ἀγορὰν ἐν αὐτῇ δείμασθαι ἔδει καὶ ἱερὰ ὅσα καὶ θεῶν ὦντινων, τῶν μὲν Ἑλληνικῶν, Ἴσιδος δὲ Αἰγυπτίας, καὶ τὸ τεῖχος ἧ περιβεβληῖσθαι. καὶ ἐπὶ τούτοις ἐθύετο, καὶ τὰ ἱερὰ καλὰ ἐφαίνετο.

Στράβων, Γεωγραφικά:

[17.1.8]” εστι δὲ χλαμυδοειδὲς τὸ σχῆμα τοῦ ἐδάφους τῆς πόλεως, οὗ τὰ μὲν ἐπὶ μῆκος πλευρὰ ἐστι τὰ ἀμφίκλυστα ὅσον τριάκοντα σταδίων ἔχοντα διάμετρον, τὰ δὲ ἐπὶ πλάτος οἱ ἰσθμοί, ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ σταδίων ἑκάτερος, σφιγγόμενος τῇ μὲν ὑπὸ θαλάττης τῇ δ’ ὑπὸ τῆς λίμνης. ἅπαντα μὲν οὖν ὁδοῖς κατατέμνεται ἵππηλάτοις καὶ ἄρματηλάτοις, δυσὶ δὲ πλατυτάταις ἐπὶ πλεον ἢ πλέθρον ἀναπεπταμέναις, αἱ δὲ δίχα καὶ πρὸς ὀρθὰς τέμνουσιν ἀλλήλας. ἔχει δ’ ἡ πόλις τεμένη τε κοινὰ κάλλιστα καὶ τὰ βασίλεια, τέταρτον ἢ καὶ τρίτον τοῦ παντὸς περιβόλου μέρος: τῶν γὰρ βασιλέων ἕκαστος ὥσπερ τοῖς κοινοῖς ἀναθήμασι προσεφιλοκάλει τινὰ κόσμον, οὕτω καὶ οἴκησιν ἰδία περιεβάλλετο πρὸς ταῖς ὑπαρχούσαις, ὥστε νῦν τὸ τοῦ ποιητοῦ ἐξ ἐτέρων ἕτερ’ ἐστίν: ἅπαντα μέντοι συναφῆ καὶ ἀλλήλοις καὶ τῷ λιμένι καὶ ὅσα ἔξω αὐτοῦ. τῶν δὲ βασιλείων μέρος ἐστὶ καὶ τὸ Μουσεῖον, ἔχον περίπατον καὶ ἐξέδραν καὶ οἶκον μέγαν ἐν ᾧ τὸ συσσίτιον τῶν μετεχόντων τοῦ Μουσείου φιλολόγων ἀνδρῶν. ἔστι δὲ τῇ συνόδῳ ταύτῃ καὶ χρήματα κοινὰ καὶ ἱερεὺς ὁ ἐπὶ τῷ Μουσείῳ τεταγμένος τότε μὲν ὑπὸ τῶν βασιλέων νῦν δ’ ὑπὸ Καίσαρος. μέρος δὲ τῶν βασιλείων ἐστὶ καὶ τὸ καλούμενον Σῆμα, ὃ περίβολος ἦν ἐν ᾧ αἱ τῶν βασιλέων ταφαὶ καὶ ἡ Ἀλεξάνδρου: ἔφθη γὰρ τὸ σῶμα ἀφελόμενος Περδίκκαν ὁ τοῦ Λάγου Πτολεμαῖος κατακομίζοντα ἐκ τῆς Βαβυλῶνος καὶ ἐκτρεπόμενον ταύτῃ κατὰ πλεονεξίαν καὶ ἐξιδιασμόν τῆς Αἰγύπτου [...] τὸ δὲ σῶμα τοῦ Ἀλεξάνδρου κομίσας ὁ Πτολεμαῖος ἐκήδευσεν ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ὅπου νῦν ἔτι κεῖται [...].

Στράβων, Γεωγραφικά:

[17.1.9] ἔστι δ' ἐν τῷ μεγάλῳ λιμένι κατὰ μὲν τὸν εἰσπλουν ἐν δεξιᾷ ἡ νῆσος καὶ ὁ πύργος ὁ Φάρος, κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν χεῖρα αἶ τε χοιράδες καὶ ἡ Λοχιάς ἄκρα ἔχουσα βασίλειον. εἰσπλεύσαντι δ' ἐν ἀριστερᾷ ἔστι συνεχῆ τοῖς ἐν τῇ Λοχιάδι τὰ ἐνδοτέρῳ βασίλεια, πολλὰς καὶ ποικίλας ἔχοντα διαίτας καὶ ἄλση: τούτοις δ' ὑπόκειται ὅ τε ὀρυκτὸς λιμὴν καὶ κλειστός, ἴδιος τῶν βασιλέων, καὶ ἡ Ἀντίρροδος νησίον προκείμενον τοῦ ὀρυκτοῦ λιμένος, βασίλειον ἅμα καὶ λιμένιον ἔχον: ἐκάλεσαν δ' οὕτως ὡς ἂν τῇ Ῥόδῳ ἐνάμιλλον. ὑπέρκειται δὲ τούτου τὸ θέατρον: εἶτα τὸ Ποσειδῖον, ἀγκῶν τις ἀπὸ τοῦ ἐμπορίου καλουμένου προπεπτωκώς, ἔχων ἱερὸν Ποσειδῶνος: ὃ προσθεῖς χῶμα Ἀντώνιος ἔτι μᾶλλον προνεῦον εἰς μέσον τὸν λιμένα ἐπὶ τῷ ἄκρῳ κατεσκεύασε δίαιταν βασιλικὴν ἣν Τιμώνιον προσηγόρευσε. τοῦτο δ' ἔπραξε τὸ τελευταῖον, ἡνίκα προλειφθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων ἀπῆρεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν μετὰ τὴν ἐν Ἀκτίῳ κακοπραγίαν, Τιμώνειον αὐτῷ κρίνας τὸν λοιπὸν βίον, ὃν διάξειν ἔμελλεν ἔρημος τῶν τοσοῦτων φίλων. εἶτα τὸ Καισάρειον καὶ τὸ ἐμπόριον καὶ ἀποστάσεις, καὶ μετὰ ταῦτα τὰ νεώρια μέχρι τοῦ ἑπτασταδίου. ταῦτα μὲν τὰ περὶ τὸν μέγαν λιμένα.

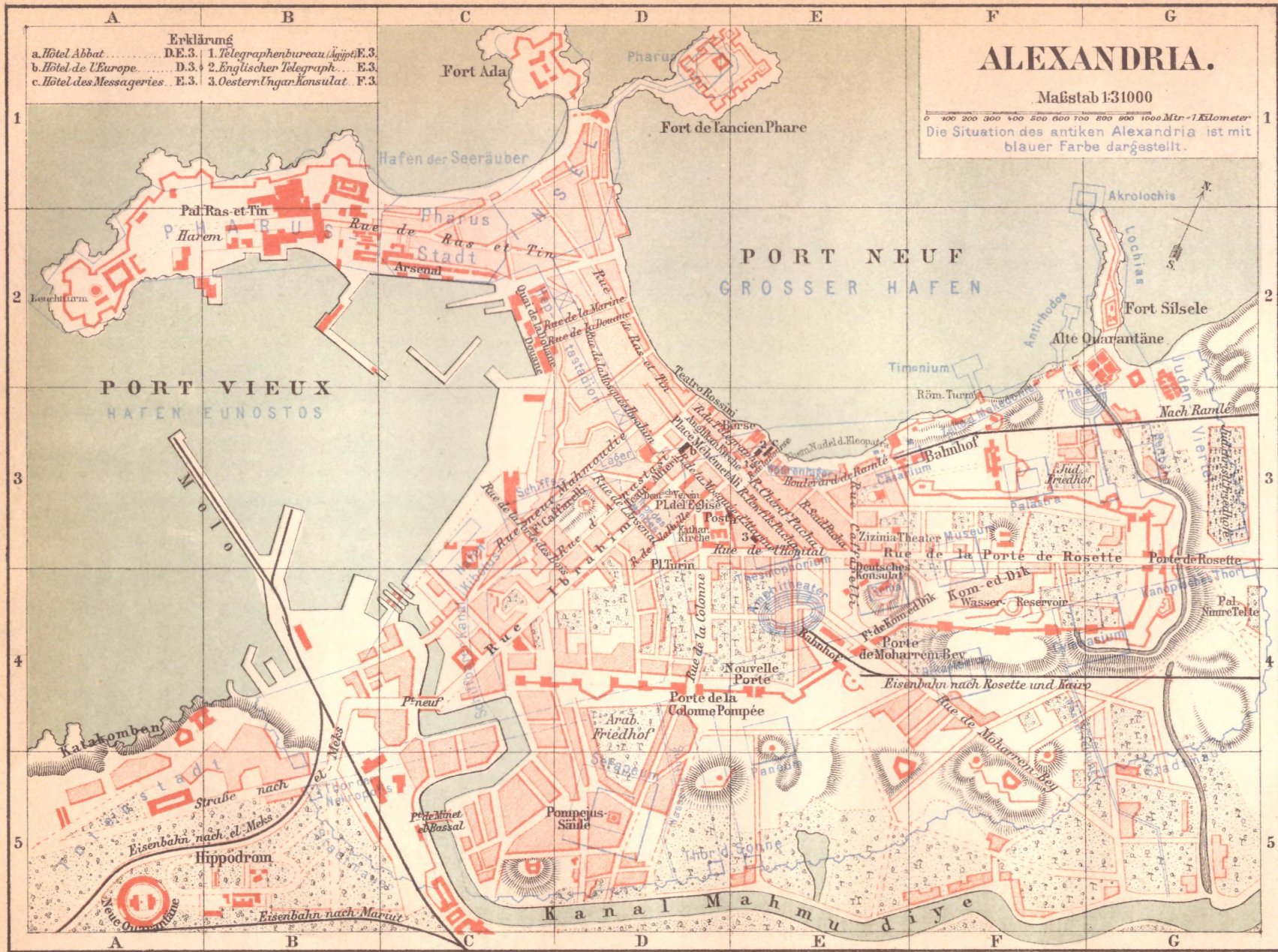
Στράβων, Γεωγραφικά:

[17.1.10] ἑξῆς δ' Εὐνόστου λιμὴν μετὰ τὸ ἑπταστάδιον, καὶ ὑπὲρ τούτου ὁ ὀρυκτὸς ὄν καὶ Κιβωτὸν καλοῦσιν, ἔχων καὶ αὐτὸς νεώρια. ἐνδοτέρω δὲ τούτου διῶρυξ πλωτὴ μέχρι τῆς λίμνης τεταμένη τῆς Μαρεώτιδος: ἔξω μὲν οὖν τῆς διώρυγος μικρὸν ἔτι λείπεται τῆς πόλεως: εἴθ' ἡ Νεκρόπολις τὸ προάστειον, ἐν ᾧ κῆποί τε πολλοὶ καὶ ταφαὶ καὶ καταγωγαὶ πρὸς τὰς ταριχείας τῶν νεκρῶν ἐπιτήδεια. ἐντὸς δὲ τῆς διώρυγος τό τε Σαράπειον καὶ ἄλλα τεμένη ἀρχαῖα ἐκλελειμμένα πως διὰ τὴν τῶν νέων κατασκευὴν τῶν ἐν Νικοπόλει: καὶ γὰρ ἀμφιθέατρον καὶ στάδιον καὶ οἱ πεντετηρικοὶ ἀγῶνες ἐκεῖ συντελοῦνται: τὰ δὲ παλαιὰ ὠλιγώρηται. συλλήβδην δ' εἰπεῖν ἡ πόλις μεστή ἐστὶν ἀναθημάτων καὶ ἱερῶν: κάλλιστον δὲ τὸ γυμνάσιον μείζους ἢ σταδιαίας ἔχον τὰς στοάς: ἐν μέσῳ δὲ τό τε δικαστήριον καὶ τὰ ἄλλα. ἔστι δὲ καὶ Πάνειον, ὕψος τι χειροποίητον στροβιλοειδὲς ἐμφερὲς ὄχθῳ πετρώδει διὰ κοχλίου τὴν ἀνάβασιν ἔχον: ἀπὸ δὲ τῆς κορυφῆς ἔστιν ἀπιδεῖν ὅλην τὴν πόλιν ὑποκειμένην αὐτῷ πανταχόθεν. ἀπὸ δὲ τῆς Νεκροπόλεως ἡ ἐπὶ τὸ μῆκος πλατεῖα διατείνει παρὰ τὸ γυμνάσιον μέχρι τῆς πύλης τῆς Κανωβικῆς: εἴθ' ἵπποδρομος καλούμενός ἐστι καὶ αἱ παρακείμεναι ἄλλαι μέχρι τῆς διώρυγος τῆς Κανωβικῆς. διὰ δὲ τοῦ ἵπποδρόμου διελθόντι ἡ Νικόπολις ἔστιν, ἔχουσα κατοικίαν ἐπὶ θαλάττῃ πόλεως οὐκ ἐλάττω: τριάκοντα δὲ εἰσὶν ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας στάδιοι. τοῦτον δὲ ἐτίμησεν ὁ Σεβαστὸς Καῖσαρ τὸν τόπον, ὅτι ἐνταῦθα ἐνίκα τῆ μάχῃ τοὺς ἐπεξιόντας ἐπ' αὐτὸν μετὰ Ἀντωνίου [...].

Erklärung
 a. Hôtel Abbat ..... D.E.3. 1. Telegraphenbureau (Ägypt.) E.3.
 b. Hôtel de l'Europe ..... D.3. 2. Englischer Telegraph ..... E.3.
 c. Hôtel des Messageries. E.3. 3. Oesterr. Ungar. Konsulat. F.3.

ALEXANDRIA.
 Maßstab 1:31000
 0 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000 Mtr. = 1 Kilometer
 Die Situation des antiken Alexandria ist mit blauer Farbe dargestellt.

- Amphitheater E4
- Antirrhodos F2
- Akrolochos G1
- Arsenal C2
- Cäsarium EF3
- Deutscher Verein D3
- Deutsches Konsulat E34
- Dikasterium F4
- Douane C2
- Eunostos, Hafen AB3
- Fort Ada C1
- " Caffarelli CD3
- " Kom-ed-Dik EF4
- " de lane. Phare DE1
- " Silsele G2
- Friedhof, Arabischer D4
- " " Jüd.-christl. G3
- Gymnasium (antikes) FG4
- Harem AB2
- Heptastadion CD2
- Hippodrom B5
- Judenkirchhof F3
- Judenviertel G23
- Kanopisches Thor G4
- Katakomben A4
- Kibotus, Hafen C34
- Kom-ed-Dik F4
- Leuchtturm A2
- " " Alter DE1
- Lochias G2
- Mahmudiye-Kanal D-G5
- Makedonier Zelle F3
- Mehemet-Ali Platz D3
- Mond-Thor D3
- Museum (antikes) F3
- Nadel der Kleopatra E3
- Nekropolis A5
- Nekropolis-Thor B5
- Österr. Ung. Konsulat (3) E3
- Palästra F3
- Paneum E45
- Pharus D1
- Pharus-Insel BC2
- Pharus-Stadt C2
- Pompejus-Säule D5
- Post D3
- Quarantäne, Alle FG2
- " " Neue A5
- Ras-et-Tin, Pal. B1.2
- Römischer Turm F3
- Rosette-Thor G3
- Schiffslager (ant.) CD3
- Seeräuber-Hafen C1
- Sema E4
- Serapeum D5
- Sonnen-Thor DE5
- Telegraph, Ägypt. (1) E3
- " " Engl. (2) E3
- Theater (antikes) FG3
- Thesmophorium E4
- Timonium F2
- Totenstadt A5
- Wasserleitung (ant.) D5FG4

Αλεξάνδρεια:

- Ιδρύεται το 331 π.Χ.
- Στο δυτικό άκρο του Δέλτα του Νείλου (στη θέση της αρχαίας Ρακώτιδος)
- Λίμνη Μαρεώτις
- Νήσος Φάρος
- Δεινοκράτης ο Ρόδιος
- Ιπποδάμειο σύστημα (300.000-350.000 κάτοικοι)
- 30 π.Χ.: Ρωμαϊκή κατάκτηση
- 641 π.Χ.: Αραβική κατάκτηση

Cleopatra's Alexandria

Founded by Alexander the Great in 331 B.C., this Mediterranean city became the world's most magnificent center of trade, culture, and learning under the Ptolemies. Ruins of the ancient buildings now lie under the sea and beneath modern construction. This re-creation shows what the city may have looked like during Cleopatra's reign, when a multicultural mix of perhaps 325,000 people made it their home.

 CLICK ON ICONS FOR DETAIL

Lake Mareotis

Linked by canals to the Nile and Mediterranean, this lake—vital to shipping in Cleopatra's day, when Egypt supplied much of Rome's grain—is now much smaller.

Lake Mareotis

ΒΡΟΥΧΕΙΟΝ

 Royal quarter

 Pharos lighthouse

Eastern Harbor

ΕΠΤΑΣΤΑΔΙΟΝ

 City details

Canal of Alexandria

Pharos Island

 Shifting shore

Western Harbor

North

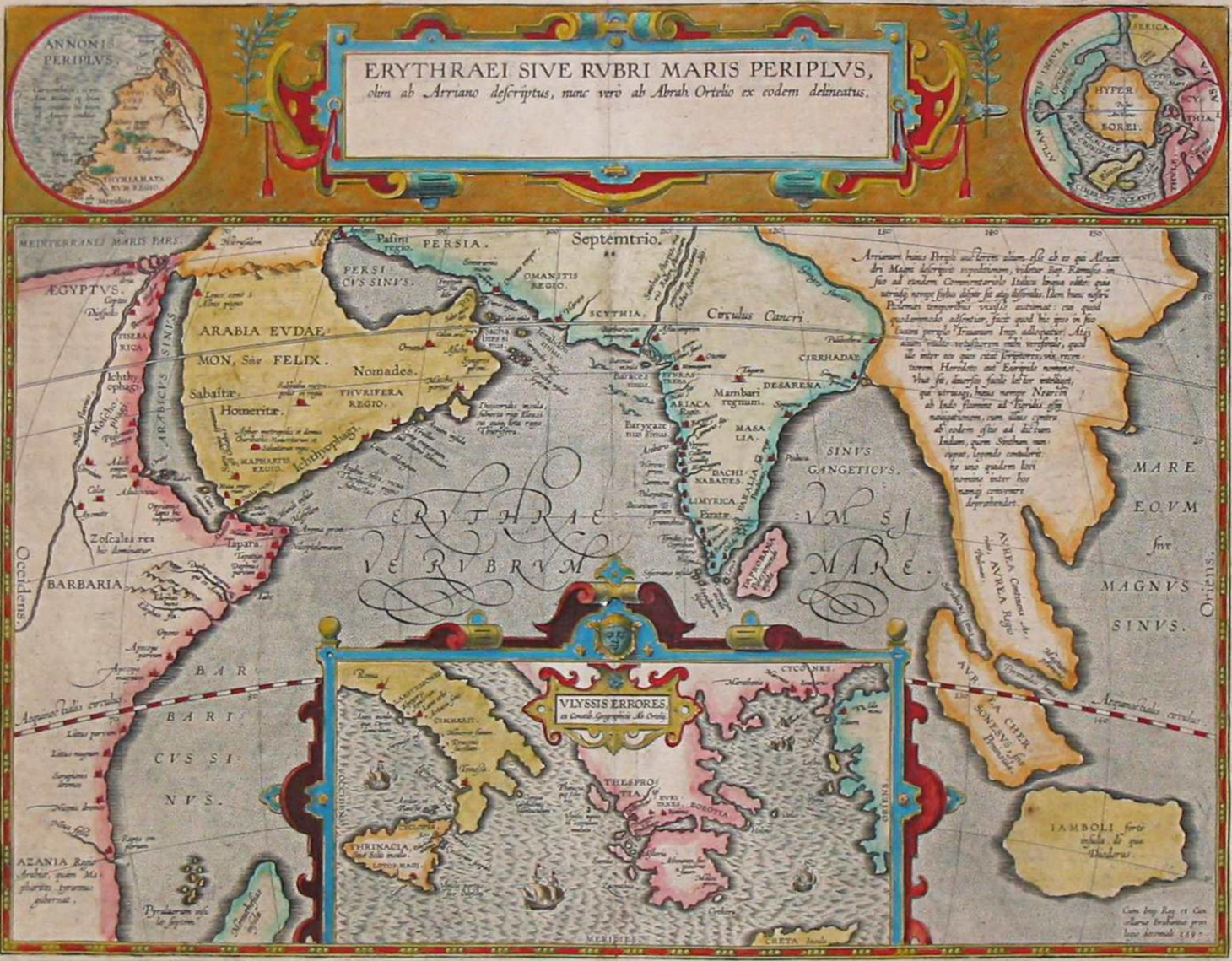

FIGURE XXIV.

Περίπλους τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης
(1^{ος} αἰ. μ.Χ.)

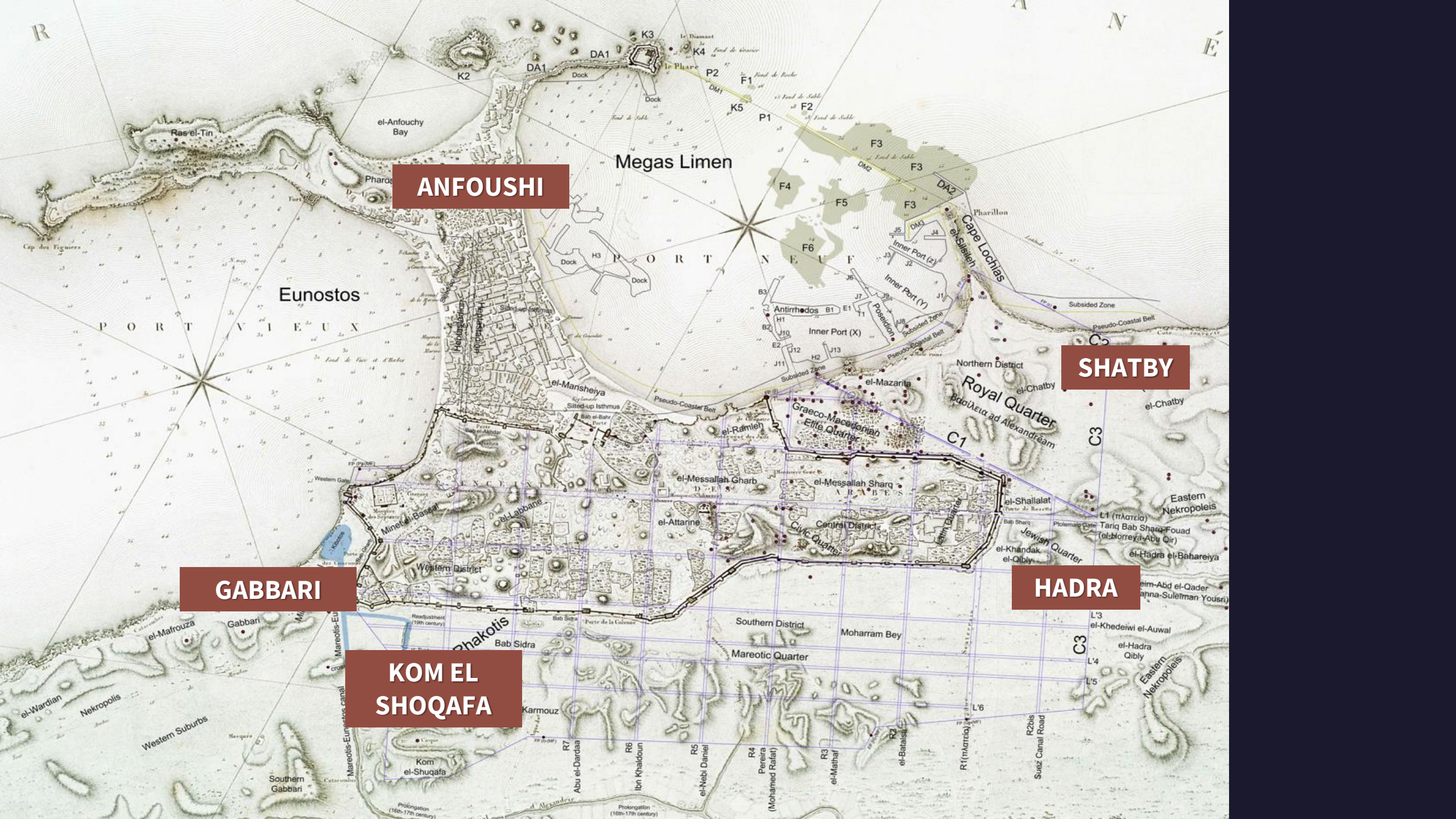
Περίπλους τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης (1^{ος} αι. μ.Χ.)

Σε αυτό το εμπορικό λιμάνι εισάγεται κρασί, κατά προτίμηση από την Ιταλία, επίσης την Λαοδίκεια και την Αραβία, χαλκός, κασίτερος και μόλυβδος, κοράλλι και τοπάζι, ρούχα απλά, και κατώτερης ποιότητας όλων των ειδών, πτυχωτά ζωνάρια με τον πήχη, ρετσίνι αγριοκυδωνιάς, μελίλωτος (βότανο), ακατέργαστο γυαλί, σανδαράκη (θειούχο ορυκτό του αρσενικού), αντιμονίτης (ψιμμύθιο), χρυσά και αργυρά νομίσματα, που ανταλλάσσονται με κέρδος σε σχέση με τα εγχώρια, και μύρο, αλλά όχι πολύ ακριβό ούτε σε μεγάλες ποσότητες. Και για τον βασιλιά φέρνουν σε εκείνα τα μέρη πολύ ακριβά ασημένια σκεύη, αοιδούς, όμορφα κορίτσια για παλλακίδες, εκλεκτό κρασί, λεπτά ρούχα από τα καλύτερα υφαντά και μύρο εξαιρετικής ποιότητας. Εξάγονται από αυτά τα μέρη βαλεριάνα, αρωματικές ρίζες, λιβάνι, ελεφαντόδοντο, αχάτης και μουρρίνη, και λύσιον, και βαμβακερό ύφασμα όλων των ειδών, μεταξωτά και χορταρένια, και νήματα, και πιπέρι μακρύκοκο, και άλλα είδη που μεταφέρονται εδώ από τα διάφορα εμπορικά λιμάνια. Όσοι προορίζονται για αυτό το εμπορικό λιμάνι από την Αίγυπτο κάνουν το ταξίδι ευνοϊκά τον μήνα Ιούλιο, που είναι ο μήνας Επιφί.

ANFOUSHI

SHATBY

GABBARI

HADRA

KOM EL SHOQAFI

Kom el Shoqafa

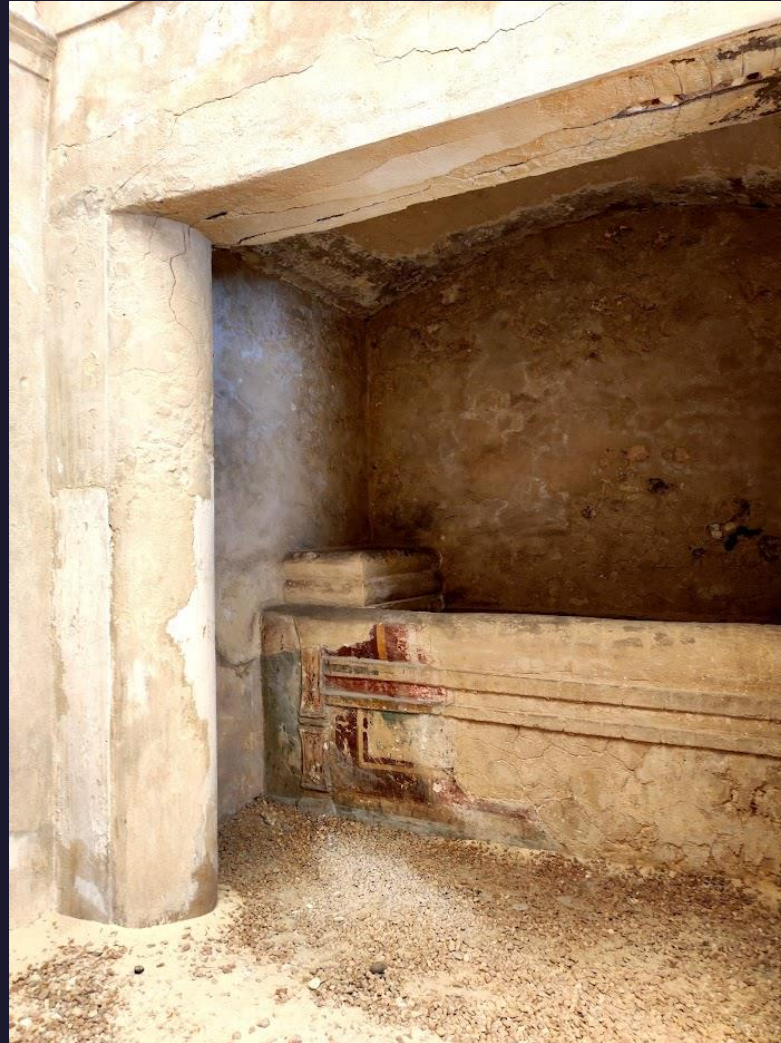
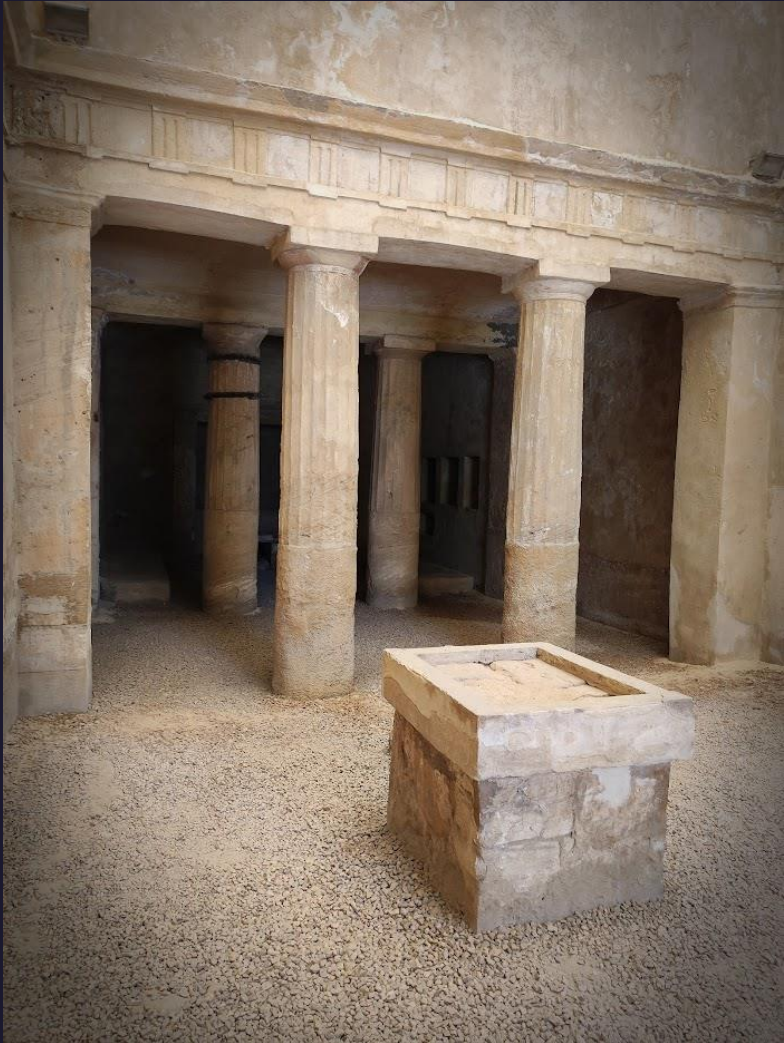

Gabbari

Mustafa Kamal (Pasha)

Hadra

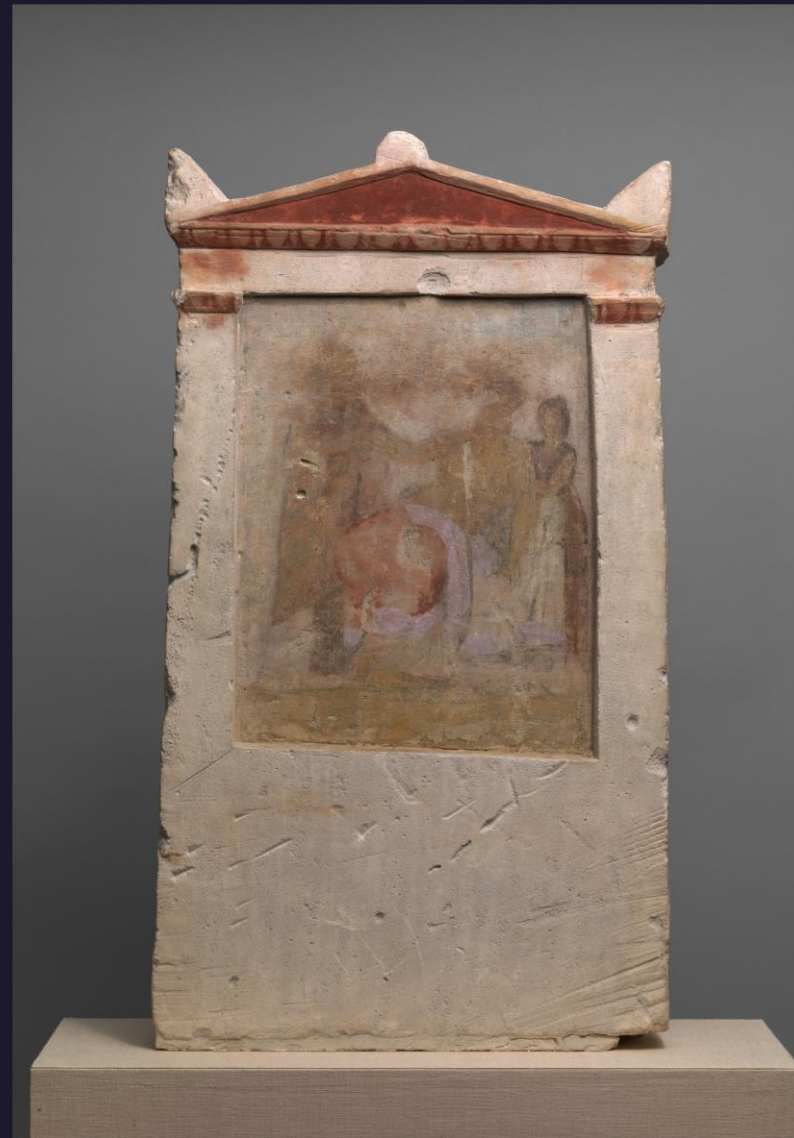

Shatby

Ibrahimiya

Megas Limen

Eunostos

PORT VIEUX

PORT NEUF

Royal Quarter

ARABES

Rhakotis

Mareotic Quarter

Smouha (Eleusis)

Schedia 30 km

P3

tem Suburbs

Ras el-Tin

el-Anfouchy Bay

Pharos Island

el-Anfouchy

el-Mansheiya

F4

F5

F3

Pharillon

el-Sisier

Cape Lochias

Eastern Nekropolis

el-Ibrahimiya

Camp Caesar

Eastern Nekropolis

el-Chatby

Northern District

Βασιλεια ad Alexandream

Eastern Nekropolis

el-Chatby

el-Ramleh

Græco-Macedonian Elite Quarter

Central District

Eastern Nekropolis

L1 (Μαρκια)

Tarif Bab Sherq Fouad (el-Horreya-Abu Qir)

el-Hadra el-Bahareiya

el-Messalah Gharb

el-Messalah Sharq

Jewish Quarter

el-Shallalat (Porte de Rosetta)

Bab Sherq

Ptolemaic Bato

L2 Abd el-Monem-Abd el-Qader (Ismail Mahanna-Suleiman Yousri)

Wabour el-Meyah

L3 el-Khedewi el-Auwaj

el-Hadra Qibly

Eastern Nekropolis

Tributary

Canal of Alexandria

Canal of Alexandria

Suez Canal Road

R2bis

R1 (Μαρκια)

el-Baraiza

R2

el-Methar

R3

el-Nebi Daniel

R4

Pereira (Mohamed Rafat)

R5

Ibn Khaldoun

R6

Abu el-Dardaa

R7

Karmouz

R8

el-Tauffeja

R9

Kom el-Shuqafa

el-Taufeja

el-Taufeja

el-Taufeja

el-Taufeja

el-Taufeja

Kom el-Shuqafa

el-Taufeja

el-Taufeja

el-Taufeja

el-Taufeja

el-Taufeja

Kom el-Shuqafa

el-Taufeja

el-Taufeja

el-Taufeja

el-Taufeja

el-Taufeja

Kom el-Shuqafa

el-Taufeja

el-Taufeja

el-Taufeja

el-Taufeja

el-Taufeja

Kom el-Shuqafa

el-Taufeja

el-Taufeja

el-Taufeja

el-Taufeja

el-Taufeja

Kom el Dikka

Σεραπείον

<https://alex.arch.uoa.gr/>

🏠 THE PROJECT | THE SITE | GALLERY | WHO ARE WE | NEWS AND EVENTS

**THE HELLENISTIC TOMBS
OF SHATBY**

New Research in Alexandria

THE PROJECT

ALEXANDRIAN NECROPOLIS THE HELLENISTIC TOMBS OF SHATBY

A project of the Archaeological Society of Alexandria

The Alexandrian Necropolis Project aims at the comprehensive revisiting (site